

Ольга КРАВЧУК
(Київ, Україна)

**КРЕАТИВНІСТЬ УЧНІВ ЯК КОМПЕТЕНТІСНИЙ РЕЗУЛЬТАТ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ
(АКТУАЛІЗАЦІЯ ПРОБЛЕМИ)**

Аналіз сучасних психологічних, дидактичних і методичних підходів щодо отримання високих навчальних досягнень випускників закладів загальної середньої освіти свідчить, що однією з фундаментальних дидактичних умов, що забезпечує досягнення компетентнісних результатів у профільному навчанні, є введення метапредметних знань до структури змісту уроків та позашкільних заходів, цілеспрямоване ознайомлення учнів з інструментами творчого пізнання дійсності, що сприяє розширенню їхнього досвіду практично-дослідної діяльності та забезпечує розвиток як наукової, так і повсякденної креативності у випускників.

З середини ХХ століття цьому питанню приділялося багато уваги у дидактиці вищої школи, що мало забезпечити науко-технічний прогрес тодішнього суспільства, розвиток методологічної

культури сучасників і розвиток шкільних дидактичних систем. В умовах структурної та ідеологічної реформи української школи досвід дослідників та педагогів-експериментаторів (Г.Айзенк, Г.С.Альтшуллер, Б.Г.Ананьев, Г.О.Балл, Г.С.Батіщев, В.С.Біблер, Д.Б.Боговєленська, Дж.Гілфорд, Е.О.Голубєва, Є.П.Ільїн, О.М.Матюшкін, Я.О.Пономарьов, І.М.Розет, В.М.Розін, Б.М.Тєплов, О.К.Тихоміров, Е.П.Торренс, М.О.Холодна, Й.Хьойзінга, О.Г.Чухно, В.Д.Шадриков, Г.П.Щєдровицький, В.С.Юркевич, П.М.Якобсон та ін.) з розвитку здібностей та творчої активності людини знову стає актуальним, потребує осмислення та адаптації до суспільних та індивідуальних потреб людини у складному емоційно та інформаційно нестабільному суспільстві.

У практиці ефективних закладів загальної середньої освіти України зараз проявляється закономірна тенденція акцентування методичної уваги на розвиток креативності в учнів як системної якості кожної особистості, що забезпечує розвиток її здібностей та ефективних комунікативних зв'язків для творіння власного фахового майбутнього. Але питання самореалізації у дорослому житті через прояв креативності у будь-якій сфері життя у сучасній педагогічній дискусії не обговорюється.

У науковому контексті пострадянського простору креативність (тотожним є російський термін «творческость»), на відміну від творчості, не передбачає обов'язкового об'єктивно нового результату та продукування евристичного знання. Креативність – це якість особистості, яка формується, розвивається та спонукається у певному суспільному контексті. Тоді як творчість – спонтанний особистісно ціннісний процес, якому не потрібне зовнішнє стимулювання, який працює на внутрішньому інтересі та індивідуальних духовних потребах індивіда. Креативність проявляється через застосування певних творчих прийомів, методів та технологій, яким можна навчити (яскравий приклад – теорія розв'язування винахідницьких задач), які за змістом і цілісними якістьми запрограмованих результатів можуть бути відмінними в певних галузях знань, техніки, господарства та виробництва.

На відміну від творчості, яка є джерелом трансформаційних процесів у культурі певної громади (людства – у глобальному вимірі), креативність є джерелом концептуалізації власної картини світу людини, її аналізу, трансформації, розвитку мислення та удосконалення діяльнісних схем життя.

Окрім інтелектуальної і рефлексивної складових, які реалізуються через відповідне структурування змісту освітніх програм та окремих уроків і занять, в креативності існує неінтелектуальна складова – особистісно-емоційна та соціальна (їх також називають «соціальним інтелектом» та «емоційним інтелектом»). Останні більше відповідають за формування практично-ціннісного ставлення учня до набутих знань і досвіту, набування ним «повсякденної креативності» (див. статтю Г.В.Гришиної «Поведеніє в повсякденности: жизненный стиль, повседневная креативность и «жизнетворчество» (2017 рік): <http://psystudy.ru/index.php/num/2017v10n56/1505-grishina56.html>). Вона забезпечує формування і функціонування гнучкої моделі поведінки людини як інструмента виживання у сучасному соціумі.

Зібрані дані про особливості пізнавальних стилів в учнів загальноосвітніх навчальних закладів (1989-2018 рр., О.П.Кравчук) дають підстави вважати, що певна сталість структури пізнання і навчання, яку спостерігали психологи у другій половині ХХ століття в традиційних і базових освітніх системах різних країн та описували як особливості характеру людини, яка є незмінною (майже генетично запрограмованою), є результатом догматичного стилю методистів або негнучкого чітко регламентованого навчально-виховного процесу. Ми прийшли до висновку, що якість і зміст навчального середовища впливає на якісні характеристики стилів пізнання та навчання учнів. Отже, і гнучкість поведінки, прояв креативності у повсякденному житті залежать від форм, методів та прийомів поведінки, які учнями присвоювалися в різних навчальних ситуаціях.

Тому новою педагогічною задачею в профільному навчанні, орієнтованому на компетентнісний результат, має стати створення умов для

застосування учнями творчих прийомів, методів та технологій, тобто творчого начала у будь-якому виді власної діяльності, а особливо у певному фаховому напрямі. Такий підхід забезпечує і власне розвиток самості учня в обраному профілі навчання та подальше свідоме ставлення до розвитку відповідних здібностей, набуванні певних кваліфікацій, створенні власної траєкторії фахового розвитку.

Отже, креативність випускникам потрібна у різних сферах та на всіх етапах життя. У педагогіці повсякденна креативність має розглядатися як компетентнісний результат, що забезпечує життєву стійкість людини до різних викликів часу, в якому вона живе. Відповідно мають формуватися навчальні плани і програми профільного навчання – вимагаючи створення дидактичних умов для розвитку креативної повсякденності – здібності, яка є фундаментом здорового і повноцінного життя як окремого індивіда, так і громади.